

Kunstenfestival **Watou** haalt band aan met bewoners

'De mensen voelden zich gekoloniseerd'

Na jarenlang een kunstenfestival gemaakt te hebben over de hoofden van de inwoners van Watou heen, zocht men voor de 41ste editie weer aansluiting met het dorp en de streek. De magie is terug.

s dat nu een foto of een schilderij?" "En wie heeft dat gemaakt?" "Ik herken zóveel van de Spar, Marleen Vandermiszen. En is dat Jenny? Ze trekt anders niet op Jenny." "Ik vind dat het wat raar overkomt, nu ze a die stoeien hier weg hebben gedaan. In feite is het een leeg, gaai, hé." "We gaan uit en moeten vragen aan de schi deres."

Enkele bewoners staan in de kerk van Watou te kijken naar een doek van Ilke Cop, waarop het dorp en haar vrouwelijke bewoners afgebeeld staan. Het kunstfestival strijkt weer een zomer lang in Watou neer, en dat wil zeggen dat de bewoners overal waar ze gaan of staan op kunstwerken en gedichtenmullien stoten en, niet te vergeten, op de meeste media-musikanten en dagjestoeristen die daar zo graag op afkomen.

De ene bewoner gedoopt dat grannemend, de ander voelt weerker ferheid, maar de consensus is wel dat de relatie tussen het festival en de bewoners de laatste jaren was schelggroei. Waar er vroeger een breed draagvlak was en de Watouise Jan met de pet nauw betrokken

werd bij het festival, streken kunstenaars de laatste jaren te vaak neer als vreemde kolonisten die de inboorlingen eens even wat beschaving zouden bijbrengen.

Naar aanleiding van de 41ste editie vorig jaar is men zich gaan afvragen hoe men de hand weer kon aanhalen tussen dorp, inwoners en festival. De organisatie zijn daarvoor te rade gegaan bij kunstenaar Koen Vanmechelen, die sinds lang een band met het dorp heeft. "Ik heb het in 2000, toen Jan Hoet en Gwy Mandelink nog cureerden, een eerste keer mijn kippen gekraakt, wat het begin betekende van en in nog steeds lopende Cosmopolitan Chcken Project", zegt Vanmechelen. "Later ben ik hier nog verschillende keren geweest. Ik heb dus wel wat met Watou. Misschien daarom zijn de organisatie enkele jaren geleden bij mij geweest om na te denken over de vragen: Wat gaan we, na veertig jaar met Watou doen? Wat moet Watou worden? Moeten we terug gaan naar de roots of juist vernieuwen?"

Het resultaat van die gesprekken is het jaarlijkse voortraject 'Patchwork' geworden, waarbij een selectie van kunstenaars in Watou komt kamperen om zich te verdiepen in de streek en haar bewoners op basisdaarvan in situ installaties te maken. Op die manier wordt de band met de bewoner en de omgeving weer aangehaald.

En er zijn meer woorden, meent Vanmechelen. "Ik denk dat het grote voordeel is dat er een soort van gemeenschap ontstaat. Je krijgt een vorm van pressure cooking: mensen komen tijdens een intense periode bij elkaar, leren elkaar kennen, gaan met elkaar in conversatie. Dat geeft een gezonde dynamiek, in tegenstelling tot de steriele manier van werken waarbij je hier aankomt, een werk plaatst en er weer weg bent."

Kruisbesmitting, tussen kunstenaars en bewoners, tussen bestende kunst en poëzie, tussen het lokale en internationale, staat daarbinnen voorop. Vanmechelen: "We zijn op zoek naar de grenzen, letterlijk en figuurlijk. Watou is een grensdorp, waarbij de letterlijk grenzen met Frankrijk, maar je hebt ook de grens tussen de disciplines, tussen de verschillende werelden. Op de saai lakken gebouren de interesse van de lokale. Ik denk er dat we mogen vergeten vanwaar we komen en dit festival kan daaraan aansluiten."

Je merkt het dan ook meteen als je de verschillende werken op het parcours gaat bekijken: de bewoner staat deze editie

die weer centraal, van het al genoemde doek van Ilke Cop De pilaren van Watou, tot de textielwerken van de pierjonghe Helena Cnockaert, die letterlijk bij bewoners ging aanbelten om hun verhaal te horen.

"Tijdens Patchwork had ik gemerkt dat er behoorlijk wat wijping was tussen de inwoners en het kunstfestival", zegt Cnockaert. "Je merkte ook dat niet veel mensen van de streek kwamen kijken. De mensen wilden zich gekoloniseerd Zelf waren er belangrijk, alleen de bijzondere locatie telde. De bezoeken kunstenaars hadden vaak te weinig voeling met de inwoners en de streek. Terwijl de mensen natuurlijk ook dingente vertellen hebben, ik wilde onderzoeken of er een bruggevoel kan worden met de bewoners door hun stem ook aan bod te laten komen. Ik ben op verschillende plekken gaan aanbelten en heb aan iedereen die me wilde omvragen gevraagd een object te kiezen dat hen bijzonder raakte. Daarvan heb ik dan een tekstje te werk genomen."

Ook kunstenaar Tomas Bachot heeft zijn installatie opgebouwd aan zijn correspondentie met bewoner Roland Deketelaere, een kunstenaar met een beperking, waerwerk hij tijdens Patchwork had leren kennen. "Roland schrijft hele rollen behang papier vol in een soort nystereuze, onleesbare taal. Dat doet hij al sinds zijn kindertijd. Zijn moeder maakte schoon in scholen en dan moest hij zich in stilte bezighouden. Voor sommigen heeft zijn schrijven iets meditatief, anderen zien er de verslag van zijn gevoelens in."

"Het blijft een raadsel wat hij ermee wil zeggen, maar ik zag het als een bodschap aan de wereld: blijven schrijven, ik heb besloten om hem terug te schrijven en zo is er een correspondentie ontstaan die ik hier in kaart breng."

Zowel de installatie van Cnockaert als die van Bachot is hijzaming, participatief, met respect voor de bewoners en hun omgeving. Kunstenaar Anne ten Ham is dan weer met de geschiedenis van de streek, en dan vooral de geschiedenis van kasteel de Louve, aan de slag gegaan.

"In de tijd dat het kasteel domein werd

'We mogen niet vergeten van waar we komen en dit festival kan daar een ode aan zijn'

aangelegd, herste en hoogerwoord in de regio. Ik vond het opmerkelijk dat er op zo'n enorm dieptepunt toch zo'n overwel digend linaeus kasteel gebouwd werd. Dat contrast prikkelde me. De kasteelheren hebben zich wel heel betrokken opgesteld door de burgers langer aan het werk te laten en hen een grotere vijver te laten graven, waarvoor ze hen uitbetaalden in brood je kunt dat zien als een win-win situatie, maar je kunt je ook afvragen of er niet gewoon misbruik van die mensen werd gemaakt. In ieder geval roept die hele geschiedenis vragen op."

Ze maakte er het wauw! indrukwekkende Ovriveld over, een werk in de vorm van een wassan vol donker uitend water in de hal van het kasteel. Nog meer door de streek geïnspireerd werk vind je in Grouwster van Bart Eysink Smeets. Hij ging aan de slag met een anekdote die hij van enkele plaatselijke boeren had gehoord, met in de hoofdrol de Heidebeek. Een stukje grens in de vorna van een beek tussen België en Frankrijk. Een aantal jaren geleden heeste er een hittegolf en werd er een verbod op het besproeien van het e gen landgoed met water uit de beek uitbevestigd. Dat verbod gold echter alleen in België en niet in Frankrijk. Dus hebben de boeren hun pompen aan de overkant van de beek, op de Franse oever, gezet, ontdaar water uitdientelike beek op te pompen en op hun landgoed te sproeien. Zo kon het wel.

Het zijn stuk voor stuk voorbeelden van kunstenaars die zich door het dorp en haar bewoners hebben laten inspireren.

Curator voor het beeldende kunst Luikop Watou James Putnam noemt dat 'sense of place', een gevoel of bewustzijn van de plaats of die omgeving.

Putnam: "De kunstenaars reageren op de eigenheid van deze plek: op het gevoel van Watou een grensdorp is, op het bijzondere aanhangen van natuur en cultuur op de plaatselijke gebruiken. Voor mij past dat binnen een evolutie die weer meer aandacht vraagt voor het lokale. De kunstwereld is de laatste jaren globaliseerd met als gevolg een grote homogenisering: een kunstwerk moet de wereld rond kunnen reizen om om het even waar geïnterd te worden. Dan is het wel leuk om zoals bij Patchwork kunstenaars te hebben die hier 't hi spendieren en die de lokale cultuur en mensen proberen te begrijpen, levet dan hertisopte dringen."

GEEN BESTAANDE GEDICHTEN

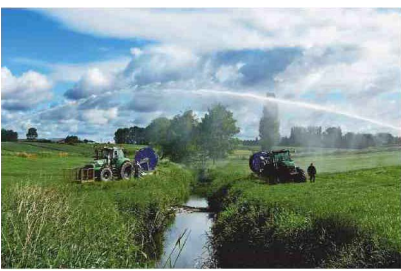
Net als de beeldende kunst maakt ook de poëzie dit jaar de tweede ledige beweging naar verleden én toekomst, terug naar de roots én richting vernieuwing. "Als curator poëzie dacht ik: als alle kunstenaars nieuw werk gaan maken, waarom ik geen bestaande gedichten selecteren", zegt curator Michael Vandebri uit. "Dus heb ik ook aan de dichters nieuw werk gevraagd, zodat alles wat je ziet en leest in Watou speciaal voor deze gelegenheid gemaakt is. Het moest ook niet alleen nieuw zijn, we hebben elke dichter gevraagd om echt in dialoog te gaan met een kunstenaar of kunstwerk. Het gedicht bleef daarbij uiteraard autonoom - je moet het alzonderlijk kunnen lezen - maar je moet wel het gesprek tussen beide disciplines voelen."

"Tegelijk hebben we echt ons best gedaan om terug naar die roots te gaan door mensen in te nodigen die zich wilden laten inspireren door deze plek. En ik denk dat het ons gelukt is om de magie terug te vinden, die sinds begin jaren tachtig elke zomer van Watou het rekke voor poëzie en kunst heeft gemaakt."

Kunstenfestival Watou, nog tot 4 september

Kunstenaar Anne ten Ham ging aan de slag met de geschiedenis van kasteel de Louve

Bart Eysink Smeets haalde voor Grouwster inspiratie uit een anekdote van plaatselijke boeren.

'Ik wilde een brug bouwen met de bewoners door hun stem aan bod te laten komen'

HELENA CNOCKAERT
@H.CNOCKAERT